

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Пояснювальна записка
до дипломного проекту
бакалавра
на тему

**АВТОРСЬКА ЛЯЛЬКА «ЛІСОВІ СТВОРІННЯ» ТА
ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЗЗСО**

Текст містить результати власних досліджень.

*Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання
на відповідне джерело*

Виконала: студентка 4 курсу, групи 40 ом
напряму підготовки (спеціальності)
023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
Михайліченко Тетяна Миколаївна

Керівник: Соломко І.П., викладач кафедри
образотворчого мистецтва
Національного педагогічного
університету імені М.П.Драгоманова

Рецензент: Професор Шевнюк О.Л., завідувач
кафедри образотворчого мистецтва
Національного педагогічного
університету імені
М.П.Драгоманова

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

**Факультет педагогіки і психології Кафедра
образотворчого мистецтва Освітньо-
кваліфікаційний рівень бакалавр Напрямок
підготовки 02 Культура і мистецтво
Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

професор Шевнюк О.Л.

“ _____ ” **29 жовтня** 20 **20** року

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ СТУДЕНТУ

Михайліченко Тетяна Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) авторська лялька «Лісові створіння» та
формування художнього мислення учнів ЗЗСО
керівник роботи (проекту) Соломко Ірина Петрівна, викладач кафедри
образотворчого мистецтва Національного педагогічного університету
ім. М.П. Драгоманова

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом від “ _____ ” **29 жовтня** 20 **20** року № **2**

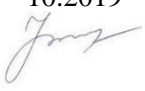
2. Строк подання студентом роботи (проекту) **30 квітня 2020 року**

3. Вихідні дані до роботи (проекту) Створити авторську ляльку та
розробити методичку формування художнього мислення учнів
закладів загальної середньої освіти

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) конкретизувати історико-технологічні особливості створення авторської ляльки; здійснити аналіз образотворчих аналогів і прототипів авторської композиції та створити власну авторську ляльку «Лісові створіння»; розкрити процес формування художнього мислення учнів на уроках образотворчого мистецтва у процесі створення авторської ляльки; запропонувати нетрадиційні художні прийоми для розвитку художнього мислення у процесі створення авторської ляльки.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
керапласт, проволка, клей ПВА, капронова нитка, фольга, природні матеріали, акрилові фарби, тканина.

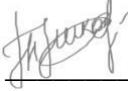
6. Консультанти розділів роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1.	Соломко І.П., викладач кафедри образотворчого мистецтва	10.2019	10.2019
2.	Професор Шевнюк О.Л., завідувач кафедри образотворчого мистецтва	04.2020	04.2020

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

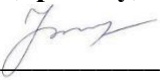
№ з/п	Назва етапів дипломної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Затвердження теми дипломного проекту	Жовтень	викон.
2.	Збір теоретичного, практичного та творчого матеріалу до дипломного проекту	жовтень-листопад	викон.
3.	Затвердження ескізів дипломного проекту	Листопад	викон.
4.	Творча робота над дипломним проектом	листопад-березень	викон.
5.	Формулювання висновків дипломного проекту	Квітень	викон.
6.	Попередній захист проекту	Квітень	викон.

7. Дата видачі завдання **2 вересня 2020 р.**

Студент
 (підпис)

Михайліченко Т.М.
 (прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту)

 (підпис)

Соломко Ірина Петрівна,
 викладач кафедри образотворчого мистецтва Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

Примітки:

1. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломної роботи (проекту) і контролю за ходом роботи з боку кафедри і директора інституту (декана факультету).
2. Розробляється керівником дипломної роботи (проекту). Видається кафедрою.
3. Формат бланка А4 (210 x 297 мм), 2 сторінки

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ

Направляється студент Михайліченко Т. М.

(прізвище та ініціали)

до захисту дипломної роботи (проекту)

за напрямом підготовки **02 Культура і мистецтво**

спеціальністю **023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація**

на тему: авторська лялька «Лісові створіння» та формування художнього
мислення учнів ЗЗСО

Дипломний проект і рецензія додаються.

Декан Факультету

проф.Олефіренко Т.О.

(підпис)

Довідка про успішність

Михайліченко Тетяна Миколаївна

(прізвище та ініціали студента)

за період навчання на факультеті педагогіки та психології з 2016 року до 2020 року повністю виконав навчальний план за напрямом підготовки, спеціальністю з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно 23,8 %, добре 59,5 %, задовільно 16,7 %;

шкалою ECTS: A 23,8 %; B 31,0 %; C 28,6 %; D 4,8 %; E 11,9 %.

Секретар факультету

(підпис)

Адамченко А.О.

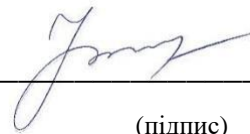
(прізвище та ініціали)

Висновок керівника дипломної роботи (проекту)

Студент (ка) Михайліченко Тетяна Миколаївна

_____ Виконана дипломна робота підтверджує рівень здобутих знань, умінь і навичок, необхідних компетенцій для присвоєння випускнику кваліфікації бакалавра. _____

Керівник роботи (проекту) _____

(підпис)

“_22_” __травня__ 2020__ року

Висновок кафедри про дипломну роботу (проект)

Дипломний проект розглянуто.

Студент Михайліченко Тетяна Миколаївна

(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даного проекту в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

образотворчого мистецтва _____

професор О.Л.Шевнюк

Примітки:

1. Зазначаються дані щодо навчальних досягнень студента за період навчання у вищому навчальному закладі, висновок керівника дипломної роботи (проекту) та висновок кафедри про дипломну роботу (проект).

2. Формат бланка А5 (148x210 мм), 2 сторінки.

ВІДГУК НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

_____ *Михайліченко Тетяни Миколаївни* _____

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності __023 *Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація* _____

ОКР _____ *бакалавр* _____

Тема дипломної роботи

_____ *Авторська лялька «Лісові створіння» та формування художнього мислення учнів ЗЗСО.* _____

Матеріали __керпласт, проволка, клей ПВА , капронова нитка, фольга, природні матеріали, акрилові фарби, тканина. _____

1. Актуальність теми *Недостатня соціальна, педагогічна, теоретична та методична розробленість формування художнього мислення учнів зумовлює актуальність дослідження: «Авторська лялька «Лісові створіння» та формування художнього мислення учнів ЗЗСО»*. Запропонувати та обґрунтувати методику розвитку художнього мислення школярів на уроках образотворчого мистецтва.

2. Позитивні якості роботи

Досліджено історію виникнення ляльки як самостійного виду мистецтва, та її вплив на формування художнього мислення. Виявлено основну проблему формування художнього мислення учнів в закладах загальної середньої освіти. Проаналізовано образотворчі аналоги авторської ляльки та розкрито поетапне створення авторської ляльки.

3. Практична цінність висновків і рекомендацій

Розкрито процес формування художнього мислення учнів на уроках образотворчого мистецтва у процесі створення авторської ляльки. Запропоновано нетрадиційні художні прийоми для розвитку художнього мислення у процесі створення авторської ляльки.

4. Наявність недоліків

Одним з основоположників жанру фентазі — Джон Рональд Руел Толкін, який і створив класичний образ ельфа — високий зріст, подовгасті вуха. Умовно виділяють : вищі, лісові, морські, гірські ельфи, і хоча ми їх наврядчи можемо достовірно описати, та законів композиції як і пропорцій будови тіла варто дотримуватися. Для голови та тіла було обрано не стандартну анатомічну форму, хоча як фантазійний образ вона має право на творче втілення.

5. Загальна оцінка роботи _____ заслуговує високої позитивної оцінки. _____

Науковий керівник

Викладач кафедри образотворчого мистецтва,
Факультету педагогіки і психології,
Національного педагогічного

університету імені М.П. Драгоманова _____

(підпис)

_____ Соломко І.П. _____

(прізвище, ініціали)

«22» травня 2020 р.

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Михайліченко Тетяни Миколаївни

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності **023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація**

ОКР **бакалавр**

Тема дипломної роботи

Авторська лялька «Лісові створіння» та формування художнього мислення учнів ЗЗСО

1. Висновок про ступінь відповідності виконаної роботи дипломній кваліфікації і профільуючій спеціальності

У пропонуваному до рецензії дослідженні висвітлено актуальну проблему формування художнього мислення учнів ЗЗСО на уроках образотворчого мистецтва, характер розкриття якої підтверджує здатність дипломанта вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми методики навчання образотворчого мистецтва. Творча робота дипломанта передбачає застосування сучасних художніх теорій і технологій, а також методів мистецтвознавчих наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов, що відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій України.

2. Перелік позитивних якостей роботи (з виділенням елементів творчості)

У дослідженні схарактеризовано особливості художнього мислення учнів початкової та базової школи, визначено ефективні педагогічні умови формування художнього мислення на уроках образотворчого мистецтва; запропоновано ефективні форми навчальних занять з учнями ЗЗСО, зокрема, майстер-клас, визначено потенціал особистісно-орієнтованого навчання на уроках образотворчого мистецтва, а також методичні прийоми, які доцільно використовувати вчителю в його художньо-педагогічній діяльності.

У творчій частині роботи авторка показала достатній рівень володіння технікою виконання авторської ляльки, вміння працювати в матеріалі, створювати об'ємну композицію, враховувати емоційне значення колірних рішень. Робота сприймається в просторі, читається в силуеті, досить різноманітна в деталях.

3. Перелік основних недоліків роботи

У дослідженні недостатню увагу приділено аналізу вікових особливостей формування художнього мислення учнів на уроках образотворчого мистецтва в ЗЗСО, деякі методичні питання висвітлено надто поверхово, пропонувані уроки є стандартним і не враховує особливості роботи із сучасними дітьми.

Авторська композиція сприймається не достатньо відповідною темі, оскільки представлений образ виглядає більшою мірою амазонкою, ніж мавкою або дріадою.

Недоліком скульптурного рішення персонажа є також пропорції частин обличчя та його площинність.

4. Загальна оцінка роботи

Робота заслуговує на позитивну оцінку.

5. Висновок про можливість присвоєння випускнику кваліфікації

Кваліфікаційна робота є завершеним достатньо самостійним дослідженням однієї з найбільш актуальних проблем теорії та методики навчання образотворчого мистецтва, містить елементи новизни та практичного значення; творча частина роботи є авторською композицією.

Кваліфікаційна робота відповідає вимогам, які висувуються до кваліфікаційних робіт, а її автор – Михайліченко Тетяни Миколаївни – з повним правом заслуговує присвоєння ступеня бакалавра образотворчого мистецтва.

Рецензент

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Шевнюк О.Л.

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

(вказати вчений ступінь, наукове звання, посада та місце роботи)

« 15» травня 2020 р.

на перевірку юничек Михайличенко

Завантажено: 05/14/2020 | Перевірено: 05/14/2020

Matches Цитата Використані джерела Заміна символів

Matches

Веб джерела

342

1	luguniv.edu.ua http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2018/02/ks_sorokina.pdf	1.55%
2	kpekintu.at.ua http://kpekintu.at.ua/e-book/transportna_geografija_konspekti_lectj.pdf	1.53%
3	dspace.zsmu.edu.ua http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/6391/1/KushHOG17_Norma_tz.pdf	1.5%
4	jds.multycourse.com.ua http://jds.multycourse.com.ua/ua/print_page/course	1.49%
5	dspace.uccu.org.ua http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/4258/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%...	1.46%
6	db0nus869y26v.cloudfront.net http://db0nus869y26v.cloudfront.net/en/Victory_Day_(9_May)	1.45%
7	dppc.ru http://dppc.ru/data/attachments/library/lektija-10-25446.pdf	1.44%

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЗЗСО У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОЇ ЛЯЛЬКИ	7
1.1. Історико-технологічні основи авторської ляльки.....	7
1.2. Аналіз образотворчих аналогів і творча робота над авторською лялькою	13
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЗЗСО У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОЇ ЛЯЛЬКИ.....	17
2.1. Мета і зміст формування художнього мислення учнів ЗЗСО у процесі створення авторської ляльки.....	17
2.2. Умови та методи формування художнього мислення у процесі створення авторської ляльки.....	20
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	36
ДОДАТКИ.....	40

ВСТУП

Актуальність теми. Як відомо, розвиток особистості — одна з найважливіших завдань суспільства. Серед найефективніших аспектів її формування знаходяться виховання естетичного смаку і формування художнього мислення. Це сприяє вмінню цінувати красу природи, усвідомлення самого поняття прекрасного в житті і мистецтві. Важливо відзначити, що процес розвитку цих якостей у школяра нерозривно пов'язаний, а точніше йде паралельно з усіма сторонами навчально-виховного процесу, підвищуючи його ефективність. В ході уроків з «Образотворчого мистецтва» в закладах загальної середньої освіти ці завдання вирішуються з використанням широкого спектра різноманітних засобів і видів діяльності. У нашому дослідженні ми хочемо звернути увагу на один з них, і висунувши його як найбільш слухний для вирішення завдань художньої освіти. А саме авторську ляльку і процес її створення як спосіб формування художнього мислення в учнів ЗЗСО.

Лялька це дуже незвичайний багатогранний об'єкт, який відомий з найдавніших часів історії людства. Від початку появи до сучасності лялька не втрачає своєї актуальності, поступово набуваючи все нові форми, види і призначення. На даний момент це один з актуальних видів творчості, що має своїх шанувальників і колекціонерів.

Наш складний суперечливий час, де панує техніка, а також засилля імпортової іграшки, змушує задуматися, як зберегти крихку душу дитини в цьому байдужому світі, пронести через процес навчання любов і інтерес до авторської ляльки.

Створюючи власну ляльку, діти вкладають в неї тепло своєї душі і поняття про красу навколишнього світу, і можливо, від них буде залежати, чи збережеться вид декоративно-прикладного мистецтва - авторська лялька.

У процесі занять у вихованців розвиваються художній смак, творчі здібності, оригінальність мислення. Розвиваються такі якості як працьовитість, акуратність, наполегливість. У створенні авторської ляльки в учнів формується індивідуальність та художнє мислення.

Зазвичай під мистецтвом розуміють образне осмислення дійсності, що в свою чергу вимагає від майстра мати вже сформоване художнє мислення. Саме воно має велике значення для цілісного сприйняття світу, формування власних переконань, поглядів на мистецтво та систему цінності особистості.

Саме недостатня соціальна, педагогічна, теоретична та методична розробленість формування художнього мислення зумовила вибір теми мого дослідження: «Авторська лялька «Лісові створіння» та формування художнього мислення учнів ЗЗСО».

Виховання людини-митця, що нестандартно мислить, та яка може з легкістю розв'язати задачі, що виникають перед нею, може бути вирішена тільки з повним розкриттям внутрішнього творчого потенціалу та індивідуальності, саме через розвиток художнього мислення на уроках образотворчого мистецтва у загальноосвітніх закладах.

Мета дослідження – запропонувати та обґрунтувати методіку розвитку художнього мислення школярів на уроках образотворчого мистецтва; створити авторську ляльку «Лісові створіння».

Завдання дослідження:

- конкретизувати історико-технологічні особливості створення авторської ляльки;
- здійснити аналіз образотворчих аналогів і прототипів авторської композиції та створити власну авторську ляльку «Лісові створіння»;

- розкрити процес формування художнього мислення учнів на уроках образотворчого мистецтва у процесі створення авторської ляльки;

- запропонувати нетрадиційні художні прийоми для розвитку художнього мислення у процесі створення авторської ляльки;

Об'єкт дослідження – розвиток художнього мислення учнів шкільного віку.

Предмет дослідження – методика розвитку художнього мислення школярів у процесі образотворчої діяльності

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань дослідження були використані такі теоретичні та емпіричні методи: аналітичний – для вивчення філософської, мистецтвознавчої, психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми; систематизація, класифікація та узагальнення для визначення сутності та змісту формування художнього мислення у школярів; системно-структурний – для виявлення структури методів розвитку художнього мислення в загальноосвітніх навчальних закладах; моделювання – для проектування оптимальних методів формування художнього мислення в учнів; спостереження – для виявлення ефективності пропонованої методики

Наукова новизна одержаних результатів.

- уперше створено авторську ляльку «Лісові створіння» та розроблені ефективні методи формування художнього мислення в загальноосвітніх навчальних закладах;

- уточнено мету і зміст формування художнього мислення в учнів загальноосвітніх навчальних закладів;

- подальшого розвитку набули уявлення про вплив художнього мислення на формування цілісної особистості.

Практичне значення одержаних результатів.

Запропонована методика формування художнього мислення в закладах загальної середньої освіти, яка може бути продуктивно використана з метою вдосконалення кваліфікації викладачів мистецьких дисциплін, процесу образотворчого навчання в учнів загальноосвітніх закладів, збагачення методичної складової художньо-педагогічної практики та художньо-естетичного виховання молоді, а також професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЗЗСО У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОЇ ЛЯЛЬКИ

1.1. Історико-технологічні основи авторської ляльки

До сих пір мистецтвознавці не можуть відповісти на питання: чи існувала спочатку лялька-іграшка як самостійне культурне явище або ця її іпостась вторинна у порівнянні з сакральнo-обрядовими функціями? Більшість дослідників дотримуються думки, що лялька стала іграшкою далеко не відразу.

У давнину, на ранніх стадіях розвитку суспільства, між створенням предметів релігійного культу і створенням іграшки не було різниці, а світ дітей мало відрізнявся від світу батьків в тому сенсі, що дитина рано вступала у доросле життя, долучаючись до її цінностей. Саме тому стародавні ляльки були не тільки й не зовсім іграшками — поєднання ігрової ролі з іншими дозволяло їм "брати участь" в ритуалах, святах, різних сакральних діях, їх клали в могили або спалювали як спокутні жертви.

Історія ляльки — одна з найцікавіших сторінок в історії культури. Все ж таки багато вчених вважають, що у далекі часи ляльки ще не були дитячими іграшками, а вони служили виключно для ритуальних цілей, відіграючи роль талісманів і оберегів. Виготовлялися найдавніші ляльки з природних матеріалів: дерева, каменю, кісток тварин, глини, льону. У кожній країні були свої секрети.

Найдавнішою лялькою вважається маріонетка зі слонової кістки, знайдена при археологічних розкопках в похованні міста Брно, на території нинішньої Чехії. У цій чоловічій фігурці, виготовленої близько 28 000 років

тому, були рухливі кінцівки (Рис. Б.1.1.), в той час як її господар — невідомий шаман, який лежав в тій же могилі, страждав від проблем з суглобами. Те, що це лялька, ніхто не сумнівається, але чи була вона іграшкою — невідомо. Вчені припускають, що ця обрядова лялька використовувалася в спеціальних лікувальних ритуалах. Вона не збереглася повністю і була реконструйована по уламках [1].

У Стародавньому Єгипті ляльок робили для храмів, обрядів і для ігор. Вони були з різних матеріалів — збереглися дерев'яні, металеві та з каменю. У зборах Британського музею зберігаються ляльки, знайдені при розкопках в Єгипті. Перша — дерев'яна, яка зображує жіночу фігуру з волоссям з намистин, виготовлена понад 3500 років тому (Рис. Б.1.2.). На думку одних вчених, ця лялька поміщалася в могилу чоловіка в якості наложниці для надання інтимних послуг в потойбічному світі. Інші вважають, що це символ родючості, який повинен був забезпечити покійному переродження [2].

Друга лялька датується IV-III століттями до н. е. Це ганчіркова набивна фігурка, виготовлена з грубого льняного полотна і набита клаптиками та папірусом (Рис. Б.1.2.). Особу ляльки-мотанки не робили спеціально: боялися, що в ній будуть жити злі духи. Подібні іграшки були популярні в єгипетських дітей в римський період. По цій технології виготовлялися стародавні ляльки-обереги слов'янських народів.

Вчені вважають, що ляльки стали використовуватися в ігрових цілях в Греції лише в I столітті н. е. За традицією, поширеною в Стародавньому Римі, ляльок дівчаткам дарували в день свята, присвяченого Сатурну. Іграшка супроводжувала маленьку господиню до самого дня весілля, а після покладалася на вівтар богині кохання Венери. Якщо ж дівчина вмирала незаміжною, іграшку ховали разом з нею. Мабуть, найдивовижніша зі стародавніх іграшок — лялька дівчинки на ім'я Креперейя Тріфо (II століття н. е.). Вона була знайдена в давньоримській гробниці в 1889 році й довго залишалася поза увагою науковців. Лялька дивовижна своїми пропорціями,

гнучкими кінцівками на шарнірах і натуралістичністю — за всіма цими параметрами вона могла б змагатися з сучасною Барбі. Жіноча фігурка вирізана зі слонової кістки так майстерно, що ми можемо побачити перед собою портрет красуні, одягненої та причесаною по давньоримській моді (Рис. Б.1.3.). При ній знайдено коштовності, гребені, дзеркальце та невелику скриню з нарядами [3].

Ляльок більш пізнього часу — часів лицарів — збереглося мало, тому що їх робили з дерева, ганчір'я і тіста. А ці матеріали недовговічні. І вік таких ляльок був недовгий: вони пліснявіли, кришилися, їх гризли миші.

Приблизно на рубежі XV-XVI століть ляльок стали одягати. Дорогі витончені дерев'яні ляльки, обряджені в дорогоцінний одяг, стали зразками для модників. Цих ляльок називали Пандори (Рис. Б.1.4.). Основним призначенням ляльки Пандори були демонстрація моделей одягу. По суті, перші Пандори були просто манекенами. Спочатку ляльок робили в людський зріст для демонстрації парадних суконь і називали «Пандора Велика», а для більш простого одягу були зменшені моделі - «Пандора Маленька». Але потім, з метою економії дорогих матеріалів, і великим бажанням модників створити власну копію, для парадних туалетів стали виготовляти ляльок. Їх вбрання, ретельно відтворювали фасони і деталі одягу власника. Мабуть, саме Пандори стали зародженням авторської ляльки [4].

В кінці XVI - початку XVII століття в Європі з'являються воскові ляльки. Це ляльки з ганчірковим тулубом, набитим вовною або тирсою і восковими (тобто покритими воском) головою, плечима, нижніми частинами рук і ніг, що кріпилися до тулуба металевими петельками. Робили ляльок з бджолиного воску. Але вже невдовзі зароджуються «рухливі» воскові ляльки. У них верхні частини рук і середина тулуба представляли собою порожні матерчаті трубочки, що дозволяло легко складати лялькові ручки рухати ними, а також згинати ляльок в талії.

Такі ляльки робили довго, тому їх було мало і вони були дорогі. В цей же час починають робити багато ляльок з пап'є-маше: розмочену картонну масу закладали в форму і пресували. З однієї форми можна було зробити десятки ляльок, які б стали доступними в ціні.

Особливою славою користувалися порцелянові ляльки: фарфор — це спеціальна глина, оброблена за особливою технологією. Фарфор був дорогим, тому і ляльки з головками з порцелянами були дорогими.

Проаналізувавши історію ляльки, можна уявно розділити її на такі підрозділи:

- театральні (ляльки-маріонетки, ляльки рукавичок, тіньові ляльки);
- ляльки – іграшки;
- ляльки для церковних процесій;
- обрядові ляльки, ляльки-обереги (талісмани);
- сувенірні ляльки;
- інтер'єрні ляльки.

Зі стрімким розвитком ляльки як самостійного культурного явища особливого розвитку набирає напрямок сучасної прикладної творчості — створення так званої авторської ляльки.

Найчастіше авторська лялька виконується в одному екземплярі, та є плодом довготривалої копіткої праці. Найчастіше створювані ляльки мали портретні схожості з людиною яка замовила, або за власним розсудом автора копії наприклад знаменитостей її одягом та мініатюрних аксесуарів. Ці невеличкі за розміром шедеври були виготовлені подібно монолітній скульптурі та мали шарнірні суглоби. Такі ляльки могли отримати будь-які емоційні пози.

На сьогодні створення авторських ляльок є одним з найцікавіших, загадкових і трудомістких жанрів мистецтва. На відміну від театральної ляльки та ляльки, призначеної для гри, авторська лялька, призначена виключно для споглядання і створюється з декоративною метою. На сьогодні вже не виникає труднощів з пошуком спеціалізованих матеріалів, тому що ця галузь стрімко розвивається з кожним роком. В інтернеті існує безліч спільнот які з радістю допоможуть надати інформацію щодо популярних методик чи вже відомих розроблених технологій.

З появою в XIX в. і в Європі, і в Росії заводів з виготовлення ляльок, авторська іграшка на довгі роки забулася. Офіційно вважається, що перша авторська лялька була створена художником Едгаром Дега в 1881 році у Франції. Це була воскова статуетка «Petite Danseuse» (Маленька танцівниця) (Рис. Б.1.5.) [5].

Історичні події першої половини XX ст., На жаль, аж ніяк не сприяли виникненню нових шедеврів у вигляді авторських ляльок. Тому «другим народженням» даного виду мистецтва можна вважати 1950-й рік, коли німецький майстер Аннет Хімштедт створила свою першу ляльку (Рис. Б.1.6.). З цього моменту в Європі почався справжній ляльковий бум, а колекціонування авторських ляльок стало основним захопленням, як у дітей, так і у дорослих.

Безумовно, роботи Аннет Хімштедт хоч і стали певним ковтком свіжого повітря, новим віянням, але, відкриттям не були, оскільки колекціонуванням авторських ляльок цікавилися і до цього. Так, наприклад, до 50-х років знавці та любителі збирали старовинні ляльки, часто не знаючи навіть імені їх творця [6].

Важливою особливістю приватних колекцій була справжність авторських ляльок та приналежність до конкретного майстра. Однак найчастіше встановити авторство було дуже і дуже непросто, тому з певного

моменту на потилиці, спинах або п'ятах ляльок почали ставити певні маркування, що містять інформацію про ім'я, авторство, рік створення, серійності та номері ляльки в серії. Сучасні ж автори нерідко постачають своє творіння і спеціальним сертифікатом справжності.

Процес створення авторської ляльки справді прекрасний і багатогранний, і той факт, що даний вид мистецтва, маючи за плечима багату історію, живе і процвітає донині — багато про що говорить.

Сьогодні, практично, кожен може зробити ляльку своїми руками. Продаються набори з викрійками, з тканиною – треба тільки все зібрати, як в конструкторі. Проходять майстер-класи з виготовлення ляльок з різних матеріалів. Майстер по лялькам збирає бажаючих і показує, як робити ляльку.

І, не дивлячись на удавану недосконалість отриманої ляльки (відсутність симетрії або ідеально виконаної особи), в ній є щось таке від чого теплішає на серці і відчувається те, що можна назвати душею.

Звичайно, для створення навіть примітивної ляльки потрібен навик – треба вміти поводитися з ножицями і тканиною, шити, в'язати, малювати на папері або на тканині. Треба мати уявлення про те, як з'єднувати різні матеріали клеєм або нитками. Таким чином мистецтво створення авторської ляльки – це результат роботи, навчання, придбання певних навичок, доступне навіть дитині.

Якщо ж розглядати технології і техніки створення авторської ляльки, що використовуються на уроках «Образотворчого мистецтва», то можна помітити, що на даному етапі розвитку промисловості їх безліч. Застосовувані технології міцно пов'язані з видом використовуваного в роботі матеріалу - як класичного текстилю, природних матеріалів і порцеляни, так і вдосконалених самозастигаючих композитних складів. Особливу увагу я хочу присвятити звісно керапласту, хоча для уроків у школі можна знайти

безліч дешевих аналогів. Для створення авторської ляльки учням 8-9 класів можна запропонувати у жанрі ляльки-мотанки або виготовлення ляльки, наприклад, з пап'є-маше.

На жаль в школах мало приділяється уваги саме вивченню ляльки, хоча у системі викладання образотворчого мистецтва, серед найважливіших цілей, знаходяться процеси формування художнього мислення та розвитку творчих здібностей. І в цілому, нововведення в систему освіти відводять найважливішу роль розвитку творчого потенціалу учнів, адже без сумніву, для формування всебічно розвиненої особистості необхідна нестандартність мислення, унікальність і неповторність.

1.2. Аналіз образотворчих аналогів і творча робота над авторською лялькою

Одним з рухів сучасного соціокультурного простору за кордоном, є думка про те, що у кожної дитини є художні задатки. Основними діячами цього руху є К. Ланге, Дж. Лібрето, А. Ліхтварк і А. Кох. На їхню думку, виходячи з вищеописаного факту, освітня система повинна встановлювати заняття мистецтвом основним життєвим принципом для дітей. Так само праці діячів цього руху виводять на місце найважливішого завдання в виховному й освітньому процесі — розвиток творчого потенціалу. Пріоритетною вважається установка, що гра є початком всякого мистецтва. Що, по суті є дуже цікавим явищем психології та педагогіки, а так само ключовою ланкою у становленні особистості дитини. Питаннями художньої освіти та виховання займалися такі діячі як: В.С. Воронов, А.В. Бакушинський, Л.Г. Оршанський, Н.Д. Бартрам і ін. В цих працях йдеться про незамінності такого об'єкта як лялька та ін. видів іграшок в процесі становлення і розвитку особистості, його незамінною роллю в освітньому і виховному процесі.

Тема творчої роботи вибиралась спонтанно, враховуючи любов до декоративно-прикладного мистецтва й бажання створити цікавий образ не на холсті чи на ватмані, а втілити ідею саме в роботу, яку можна роздивитися з усіх боків, торкатися та розгадувати таємниці створення. Тому під час виконання творчої роботи я звернулася за пошуком до відомих лялькарів.

Першою у пошуку цікавих постатей моєю майстринею авторських ляльок була Н. Лопусова-Томська та її книга «Секрети лялькового майстра». В цій книзі авторка викладає послідовне виконання авторської ляльки в техніці пап'є-маше (Рис. В.2.1). Багато її творів стали прикладом для мене, але свою ляльку я вирішила виготовити з самозастигаючої на повітрі керамічної маси для моделювання — керапласту торгової марки «Koh-i-noor».

Напевно, найважливішим об'єктом мого наслідування стала майстриня Ольга Єгупець, її незвичайні ляльки із власною історією та композицією стали прикладом для мене. Саме тому я захотіла створити не просто ляльку, а розповісти її історію – «Лісові створіння».

Переглядаючи сотні майстер-класів, приступила до створення каркасу, до якого вже потім «одягається» матеріал. Для каркаса мені були потрібні : тонка проволока для створення тонких деталей як кисті рук і товща, що слугувала для основи всієї ляльки. Коли з проволоки виготовила потрібну форму, я почала обмотувати фольгою для набору маси, щоб вона не була важкою (Рис. Г.3.1.). Коли вже й виготовила остаточну бажану форму, обмотала злегка капронову ниткою та покрила це все клеєм ПВА. Це робиться для кращого зчіплювання керапласту з основою та не розтріскувався. Поступово почали з'являтися форми.

Для нарощування форм кистей рук я розвела з водою невелику кількість керапласту до отримання густої консистенції як у сметани. Для виготовлення таких малих деталей потрібне терпіння, тому що потрібен час

для нарощування бажаних форм. Поступово я занурювала ручки у свій розчин та давала просохнути кожному шару до поки не отримала бажаної товщини.

Для голови та тіла загалом я обрала не стандартну анатомічну форму, залишивши пропорції, для кращого сприймання ляльки (Рис. Г.3.2.). Коли всі деталі вже були готові обережно з'єднувала їх та закріплювала керапластом.

У пошуку матеріалів для створення композиції я звернулася до природних матеріалів. Хоча пошуки незвичайних форм створило невелику проблему, та це того варте. За основу для утримання композиції я обрала натуральну деревину товщиною в декілька сантиметрів. Та почала композиційний пошук (Рис. Г.3.3.) спираючись на основи композиції та колористики.

Цікавим прикладом для створення композиції існувала робота Ольги Єгупець «Травень» (Рис. В.2.2.). Авторська лялька створена на верхівці дерева символізуючи собою останній місяць весни створена в зелених тонах і контрастним рудим волоссям та цікавим акцентом у вигляді аркуша паперу на якому символ весни записує свої вірші.

Коли вже були готові матеріали для створення повноцінної композиції та зашліфована лялька, я почала розписувати акриловими фарбами лице та створювати імітацію кольору шкіри.

Для виготовлення одягу використовувала тканину, яку мала в наявності (Рис. Г.3.4.), хоча багато його було не потрібно, але це все-таки маленькі деталі, тому потрібно було бути дуже обережною в виготовленні та одяганні виробу.

На завершальних етапах я додала лісових створінь (Рис. Г.3.5.), які були створені за допомогою пошуку незвичайних образів у лініях. Додала

кольору, де було потрібно та покрила лаком, щоб довше зберегти колір та природні матеріали.

Висновок: в першому розділі було досліджено історію виникнення ляльки як самостійний вид мистецтва, її вплив на формування художнього мислення, який більш розкрито в другому розділі. Також було виявлено основну проблему формування художнього мислення в закладах загальної середньої освіти. Проаналізовано образотворчі аналоги авторської ляльки та розкрито поетапне створення авторської ляльки «Лісові створіння».

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЗЗСО У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОЇ ЛЯЛЬКИ

2.1. Мета і зміст формування художнього мислення учнів ЗЗСО у процесі створення авторської ляльки

У процесі присвоєння культурних цінностей свого народу і формування характеру підростаючої людини особливо важливим є розвиток художнього мислення, яке дозволяє на основі ідеї «прекрасного» більш ефективно формувати внутрішню культуру учня та його переконання.

Образотворче мистецтво в загальноосвітньому закладі в першу чергу пов'язано з пошуком даної ідеї прекрасного на основі художньо-творчих рішень, пов'язаних з інтелектуальними особливостями розвитку школярів різного віку, а саме — з їх художнім мисленням.

Узагальнене пізнання навколишнього світу засобами образотворчого мистецтва учнями на уроках образотворчого мистецтва найчастіше відбувається шляхом наслідування, чуттєвого відображення та інтерпретації суті явищ. Таким відображенням об'єктивної реальності є образ.

Художній образ — це властива мистецтву форма відображення дійсності та ставлення до неї художника, яка розкриває загальне через конкретне і здійснювана у творчому процесі. Отже, образ має складну збірну структуру, в якій ми виділяємо кілька рівнів:

- образ-задум в творчій уяві художника;
- образ-твір, втілений в тому чи іншому матеріалі;
- образ-сприйняття, що виникає у свідомості глядача.

Три рівні є основою художнього образу. Образ-задум є тією «іскрою», що виникає в процесі мислення творця, що ляже в основу образу-твору. Підсумком цієї перетворювальної діяльності повинен стати образ-сприйняття.

Уміння мислити образами — це вміння бачити об'єкти цілісно, опосередковано, у взаємозв'язку. Основним фактором творчої особистості є саме вміння мислити образно. Образне мислення оперує образами безпосереднього чуттєвого сприйняття реального світу, їх понятійної обробкою і уявним перетворенням. При аналізі поняття образного мислення учня виникає питання про особливості такого мислення при постановці їм навчально-творчих завдань.

Досліджуючи образне мислення школяра в переломленні до проблем і завдань навчального предмета «Образотворче мистецтво», ми говоримо про такий психологічний феномен, як художньо-образне мислення.

Художньо-образне мислення формується завдяки розвитку таких психічних процесів і компонентів мислення, як творче сприйняття, уяву, логічність, креативність (як здатність до виявлення і постановки проблем, творча продуктивність), синестезія (як здатність сприймати інформацію всебічно, за всіма існуючими каналам сприйняття), пам'ять, емпатія (здатність до співпереживання), аналіз і зіставлення, наявність особистісно значимого стимулу, який зумовлює позитивну мотивацію і динаміку образного мислення, сензитивність (чутливість), асоціативність (здатність при сприйнятті заданого образу активізувати внутрішньо схожі образи), вольові операції (самоконтроль, критика і т. д.).

Такі знання в практичному втіленні складають конструкцію художнього образу, його виразності. Уміння образно мислити і якісно передавати продукт розумової діяльності у творчих роботах особливо важливо на уроках образотворчого мистецтва в основній школі. Адже

підліток знаходиться в стадії усвідомленого вибору професії, і багато хто вибирає професії гуманітарного циклу. А художньо-образне мислення є основою для формування художника як особистості.

Вищим результатом розвитку образного мислення молодших підлітків є творчий рівень оперування або володіння образами. Показником розвитку художнього мислення в умовах образотворчої діяльності учнів може служити стійкий прояв позитивного розвитку «образності» у творчих роботах.

Розвиток відбувається в процесі освоєння певних типів діяльності. Отже, «розвиток» позначає як зміна мислення школярів, так і пов'язане з ним зміна продуктів їх образотворчої діяльності в певних умовах середовища.

Формування художнього мислення ми можемо чітко розглянути на створенні учнями на уроках образотворчого мистецтва авторської ляльки.

Переважає трактування терміна «Авторська лялька» - це лялька, створена автором вручну в єдиному екземплярі або ж обмеженим тиражем [9, с. 10]. Уточнимо, що під позначенням «Авторське» слід розуміти твір, створений при безпосередній участі автора не тільки на стадії створення проекту твору, а й на етапі втілення його в матеріалі. Це позначення має особливу важливість в застосуванні щодо ляльки.

Тут важливо відзначити місце авторської ляльки в структурі образотворчого мистецтва і її актуальні на сучасному етапі форми. Заведено вважати, що лялька є відображенням самосвідомості людиною самого себе і місця у світоустрої на різних етапах історії. Адже лялька, безсумнівно, є образом людини в тій чи іншій формації.

Авторська лялька явище унікальне і як об'єкт світу творчості. Основна її перевага полягає в факті того, що виготовляючи ляльку, автор створює не просто творчий твір, а й якусь істоту. Найчастіше художник одушевляє свою роботу, адже лялька спочатку якийсь образ, персонаж, відображення явища

або емоції. Це робить її унікальним за значенням продуктом художнього світу.

2.2. Умови та методи формування художнього мислення у процесі створення авторської ляльки

Художнє мислення — вид духовної діяльності, спрямованої на створення, а також на сприйняття і розуміння творів мистецтва, це — вищий рівень художньої свідомості.

Головне завдання художнього мислення — формування художніх образів дійсності у свідомості автора, а також їх відтворення у свідомості споживачів твору. Художнє мислення протікає у взаємодії з іншими формами художньої свідомості і діє на всіх стадіях творчого процесу:

- накопичення життєвих вражень,
- створення задуму твору,
- його втілення в матеріалі за допомогою своєрідних засобів даного виду мистецтва (в виконавських мистецтвах - також на всіх стадіях виконавської творчості).

Оскільки значна роль у формуванні складних уявлень належить уяві й інтуїції, вони є головними психічними механізмами художнього мислення. Однак важливе місце належить тут і механізмам абстрактно-логічного, дискурсивного, поняттєвого мислення, яке відіграє провідну роль в науковій свідомості. Спроби інтуїтивістської естетики відірвати художнє мислення від наукового і різко їх протиставити позбавлені підстави: дві ці різновиди вищої інтелектуальної діяльності взаємопов'язані і взаємопроникаючі, причому в художній творчості знаходить широке застосування наукове мислення, а в науковому — художнє.

Художнє мислення взаємодіє з іншими формами художньої — і ширше — естетичної свідомості: спирається на живе споглядання (пряме

відображення) дійсності і направляє його, узагальнює, систематизує, формує в художніх образах його результати; формує художні емоції і саме протікає під їх впливом (особливо в процесі осягнення твору); протікає під напрямним і контролюючим впливом естетичного смаку, а також естетичної теорії, яка до того ж прагне до наукового проникнення в сутність і механізми художнього мислення, узагальнення і передачі його досвіду, а художнє мислення впливає на формування і розвиток естетичного смаку і теорії.

Особливу значущість мають методи і прийоми навчання, які вчитель відбирає для здійснення мети навчання. У педагогіці до теперішнього часу немає єдиного підходу до визначення такої категорії як метод навчання. Під методами навчання розуміють сукупність шляхів і способів досягнення цілей, вирішення завдань освіти.

Є думка, що методи навчання — це методи викладання з одного боку, а з іншого вчення (В.І.Андреев); це система цілеспрямованих дій вчителя, які організують пізнавальну і практичну діяльність учнів, що забезпечує засвоєння їм змісту освіти та тим самим досягнення цілей навчання (І. Я. Лернер, М.Н.Скаткін); це модель єдиної діяльності викладання і навчання, спрямованої на передачу і засвоєння учнями певної частини змісту освіти (В. В. Краєвський).

Приєм — це елемент методу, його складова частина, разова дія, окремий крок у реалізації будь-якого методу (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, пошуковий, дослідницький) [7].

Головним завданням педагога залишається: розвиток образного мислення (відчуття, сприйняття, уявлення); розвиток логічного мислення (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, аналогія); розвиток варіативного мислення (творчість, фантазія, уява). Розвиток дитини відбувається набагато повільніше, ніж процес його навчання і виховання. Розвиток — результат правильного організованого навчання та виховання.

Особливо велике значення надається зв'язку виготовлення авторської ляльки і мислення, тому що лялька є по суті справи теж розповідь, але тільки не словами, а образотворчими засобами. Безперечно образотворчу діяльність діти вважають найцікавішою. Тільки розмалювавши себе фломастерами або забруднивши аквареллю, чи створивши щось химерне із підручних матеріалів, дитина розуміє — є в житті щастя. Від створення ляльки учень отримує лише користь. При цьому в роботу включаються, зорові, рухові, м'язово-відчутні та тактильні аналізатори. Крім того, створення авторської ляльки розвиває пам'ять, увагу, дрібну моторику, вчить дитину думати, аналізувати, порівнювати, складати і уявляти. Для розумового розвитку дітей має велике значення поступове розширення запасу знань. У процесі образотворчої діяльності поєднується розумова і фізична активність дитини. Для створення авторської ляльки необхідно докласти зусиль, потрудитися, опановуючи певними вміннями.

Отже, якщо розглядати ляльку як об'єкт мистецтва з технічної точки зору, то слід зазначити, що її створення поєднує в собі кілька видів творчої діяльності. Поняття «авторська лялька» синтетичне і включає в себе досить широке коло художніх творів. Тут присутні скульптура і образотворче мистецтво, вирішуються завдання перспективи, колористики, пластики, композиції та проектування. Виразні засоби авторської ляльки, так само різноманітні, це — обсяг, світлотінь, пропорції, фактура, колірне рішення, моделювання та ін.

Створення авторської ляльки слугує для учня промовою, а не просто мистецтвом. Заняття з авторської ляльки дає можливість учню висловити те, що він не може висловити словами в силу свого віку чи страху. У процесі створення ляльки відступають обмеження і заборони, тому що раціональне відходить на другий план. Саме в цей момент учень відчуває себе вільним. Щоб впоратися зі стресами чи напругою, яка виникає у дітей шкільного віку, потрібно впроваджувати більше уроків зі створення авторської ляльки.

Існує два граничних типи мислення: стереотипний і варіативний, а відповідно, нескінченна можливість градацій між ними. У різні періоди життя для людини властиві різні типи, і зміни від повністю стереотипного, на початку життя, до все більш варіативного в її продовження.

Поява згодом варіантів рішення у кожної людини неминуче, але глибина варіативності час від часу сильно відрізняється. Людина з варіативним типом мислення, спираючись на власне поняття смаку, створює, в кінцевому підсумку, більш-менш вдалий, але унікальний власний образ, а людина зі стереотипним мисленням змінює свою приналежність до більшості на приналежність до близької йому групі з заздалегідь виробленим стилем, або копіюють чийсь унікальний стиль, таким чином позбавляють творця стилю унікальності. І це стосується будь-якої сфери людської діяльності. Звідси видно, що варіативність мислення властива дітям, які мають творчу жилку. І якщо він від природи обдарований тим більше варіантів неповторності демонструє в своїх роботах. Мабуть тому учні прагнуть показати свою оригінальність, що має означати їх обдарованість.

Формування образного мислення на основі варіативної діяльності учнів в процесі навчання можливо:

- якщо навчальний процес буде ґрунтуватися на цілісному уявленні про варіативної діяльності учнів;
- якщо зміст дидактичних матеріалів і способи їх включення в навчальний процес сприятимуть поетапного формування варіативної діяльності учнів;
- якщо будуть визначені і реалізовані педагогічні умови формування варіативної діяльності учнів;
- якщо буде розроблена і реалізована структурно-функціональна модель формування образного мислення учнів.

Урок мистецтва — неповторний авторський твір учителя і учнів в конкретних обставинах, наповнених неповторними ситуаціями переживання і співпереживання.

Школяр на уроці повинен мати право на творчість, усвідомлений вибір освітньої траєкторії, право на помилку, колективне обговорення проблем, аналіз причин виникнення помилок і неточностей. Такий підхід робить процес навчання особистісно-значущим і мотивованим.

Говорячи про такі умови, ми, перш за все, говоримо про психолого-педагогічні умови розвитку художньо-образного мислення учнів на уроці образотворчого мистецтва. Необхідно відзначити основні умови, що перешкоджають сучасній школі забезпечувати весь спектр завдань з розвитку художньо-естетичних здібностей дітей. В першу чергу це недостатня кількість годин, що відводяться базисним навчальним планом загальноосвітніх установ на освітню галузь «Образотворче мистецтво» (один урок в тиждень на кожен клас). Наступним фактором є відсутність окремого кабінету образотворчого мистецтва, навчальний кабінет зазвичай призначений і для занять іншими предметами. Низька укомплектованість методичного та натурно-постановочного фондів шкіл. Відсутні елементарні технічні засоби навчання в школах. І третій фактор – відсутність компетентних, кваліфікованих фахівців в області «Образотворче мистецтво» в початковій школі. Все це викликає гостру необхідність розробки оптимізованих методик викладання образотворчого мистецтва і, зокрема, методів розвитку художньо-образного мислення як творчої грані особистості сучасного учня.

Забезпечити умови розвитку художнього мислення на уроках образотворчого мистецтва за допомогою створення авторської ляльки можна на наступних видах занять:

1. Малювання на теми — (побудова композиції на теми навколишнього життя, ілюстрування сюжетів літературних творів, яке ведеться по пам'яті, на основі попередніх цілеспрямованих спостережень людей, по уяві, і супроводжується виконанням начерків і замальовок з натури). Цей вид занять найбільш повно відповідає вимогам розвитку художньо-образного мислення учнів. Але мислення оперує образами практичного досвіду пізнання світу. Це означає, що необхідно спочатку оволодіти вміннями виконати реалістичний малюнок. Основи цих знань і умінь можна закласти учням на уроках малювання з натури. Малювання з натури (рисунок та живопис). Цей вид занять дуже важливий на початковому етапі формування художнього мислення, тому що цей етап закладає «фундамент» мислення учнів для подальшого виготовлення авторської ляльки.

2. Малювання з натури включає в себе також малювання по пам'яті і за поданням об'єктів дійсності олівцем, а також акварельними і гуашевими фарбами, пером і пензлем. При переході з молодшої ланки в середню і далі - в старші класи учні продовжують вивчати на різних рівнях складності найпростіші закономірності перспективи, конструктивної будови предметів, світлотіні, кольорознавства. Такий підхід у формуванні образотворчих компетенцій учнів створює «інструментарій» виразності художнього образу в авторській ляльці молодших підлітків.

3. Бесіди про образотворче мистецтво і красу навколо нас засновані на показі творів мистецтва. Виникає в поданні підлітків образу, до того як він буде виготовлений, необхідно наповнити змістовними характеристиками. Для більш ясного відображення в мисленні дитини предметів, явищ, подій потрібно використовувати взаємозв'язок емоційно-чуттєвих і раціонально-логічних чинників. Тут головну роль відіграє компетентність учителя. Бесіди також виховують у дітей інтерес до мистецтва, любов до нього, розширюють уявлення про навколишній світ та подальшого створення композицій.

Вербальна участь в бесіді класу, процеси уявлення, уяви, фантазії – все це дає необхідний фундамент для розвитку художнього мислення.

4. Кваліфікація вчителя, рівень його професійної майстерності принципово змінює якісний рівень навчання учнів. Високий рівень розвитку художнього мислення педагога, здатність створювати художні образи у власній образотворчій діяльності і творчості є основним педагогічною умовою розвитку творчих здібностей учнів. Для ефективного розвитку художнього мислення і створення виразного художнього образу в авторській діяльності необхідно додати стадію розумового моделювання образу, засновану на образній, виразній мові вчителя, що використовує для наповнення уявлень учнів яскраві, образні вислови, порівняння, аналогії, метафори. Створення творчої, емоційно насиченою атмосфери на уроці образотворчого мистецтва - основна психолого-педагогічна умова розвитку художнього мислення учнів закладів загальної середньої освіти.

5. Урок-гра є найбільш «нестандартної» формою проведення занять в процесі розвитку художнього мислення в учнів. І таким видом заняття часто нехтують вчителі, не приділяючи належної уваги цій проблемі. А адже інтерактивність, інтерес, захопливість, нові знання і закріплення пройденого – ті аспекти розвитку образного мислення, які в повній мірі дозволяють школярам краще зрозуміти міцний зв'язок мистецтва з навколишнім світом. Позначаючи ефективні види занять з образотворчого мистецтва в руслі нашої проблеми, необхідно сказати, що домінуючою типологією занять буде комбінований тип уроку, так як розвиток художнього мислення – складний і багатогранний процес. Крім даних форм навчання, в контексті розвитку художнього мислення підлітків особливу роль відіграють методичні засоби. Для ефективного розвитку художнього мислення важливо застосування комплексної системи методів на уроках комбінованого типу з використанням коштів інформаційно комунікативних технологій (далі - ІКТ). Аналіз сучасної методичної літератури, який би розглядав питання створення

виразного образу в роботах учнів молодшої та середньої шкіл, показав, що застосування засобів ІКТ в педагогічному процесі розширює можливість впливу на формування необхідних компетенцій особистості. ІКТ цікавить нас не тільки з позицій підміни класичних наочних матеріалів і посібників, але, перш за все, як сучасний засіб розвитку художнього мислення учнів на уроках образотворчого мистецтва. Виявлено домінування оповідно-описового, «роздум» характеру образів, більш вільне використання образотворчих технік.

Зауважимо, що при будь-якому навчанні засвоєння художніх компетенцій відбувається індивідуально, відповідно до індивідуальних особливостей діяльності, особистісних якостей учнів. Облік індивідуальних особливостей дітей - одне з провідних умов розвитку мислення молодших підлітків. Важливе значення в навчально-виховному процесі необхідно приділяти одному з головних дидактичних принципів - послідовності і систематичності. Якщо предмет «образотворче мистецтво» в початкових класах ведеться несистематично або викладачем, які не мають художньої освіти, в учнів не розвиваються образне мислення, художньо-творчі здібності, тоді всі проблеми переходять на наступний навчальний етап. У середній школі вчителю доведеться зіткнутися з додатковими проблемами: це і боротьба зі страхом перед невдачею, і руйнування сформованого комплексу невпевненості в своїх здібностях, і відсутність інтересу до образотворчої діяльності і т.п. Тому вчителю буде необхідно спочатку пробудити інтерес до образотворчої діяльності і тільки потім перейти до навчання і до якісного розвитку творчих компетенцій.

Розглянемо методичні особливості педагогічного процесу і самих занять з образотворчого мистецтва [16, с. 44]. В першу чергу відзначимо, що заняття проходять в основному з учнями з різними творчими здібностями. Згідно з урахуванням цього факту необхідно привносити відповідні коригування при розробці занять. Важливо створити особливу атмосферу в

колективі учнів, вибудовуючи її навколо загального інтересу до об'єкта творчості. А саме: зацікавленість і захопленість авторської лялькою. Атмосфера такої спільності сприятиме багатьом найважливішим завданням на заняттях. А саме: підвищувати коефіцієнт продуктивності, обсяг якої складності створюваних виробів, креативність, оригінальність ідей, можливість створення великих і амбітних колективних проєктів і виробів. Так само для реалізації нових вимог до освітнього процесу, необхідно врахувати і застосувати при розробці занять такі підходи, як особистісно-орієнтований та особистісно-діяльний. Під особистісно-орієнтованим підходом розуміється зосередження уваги, в ході занять, на багатогранності поняття особистості учнів як цілісну систему. що має на увазі увагу не тільки до конкретних навичок, а й до всіх проявів багатогранного поняття особистості того, хто навчається. У тому числі до таких явищ як креативність, емоційність, сприйнятливність до понять естетики, чуйності і творчим задаткам. А так же необхідність формування та удосконалення навичок для здійснення безпосередньо роботи на заняттях.

Особистісно-діяльний підхід має на увазі під собою безпосередню участь учня як активного суб'єкта творчої діяльності. Для реалізації цього підходу необхідно дотримати такі умови:

- облік індивідуальних особливостей особистості учнів;
- облік особливостей вікового періоду;
- облік соціокультурних понять і навичок того, хто навчається на основі способу життя і регіональних особливостей;
- орієнтація на вже наявні в учнів навички і знання базового характеру;
- використовувати методи вирішення завдань групою, в процесі навчання.

При розробці занять з образотворчого мистецтва, педагог повинен широко використовувати наочні матеріали. Як і в системі загального освіти при роботі з образотворчого творчості наочність є одним з ключових методів роботи. Про це писав незаперечний авторитет в російській педагогіці - К.Д. Ушинський: «Це таке навчання, яке будується не на абстрактних уявленнях і словах, а на конкретних образах, безпосередньо сприйнятих дитиною ... / ... / дитя, якщо можна так висловитися, мислить формами, фарбами, звуками, відчуттями взагалі, і той марно і шкідливо гвалтував б дитячу природу, хто захотів би змусити її мислити інакше» [28, с. 371].

Однак наочні матеріали не повинні бути занадто конкретизовані і канонічні, заважаючи уяві дитини створювати власний образ об'єкта творчості. Особливо важливо дотримати умови для індивідуальної роботи на заняття зі створення авторської ляльки. Саме поняття авторська лялька зобов'язує її неповторність. Педагог повинен стимулювати виникнення індивідуального творчого задуму того, хто навчається, оригінальність і креативність. Намагаючись не нав'язувати при цьому свій світогляд і бачення.

На жаль, не всі вчителі якісно викладають свої знання, тим самим не допомагаючи формувати художнє мислення, але все ж таки більшість висококваліфікованих педагогів взмозі розробити цікаві прийоми для створення незвичайних образів. Нижче нами наведено декілька прийомів для створення незвичайних образів авторської ляльки.

Прийоми створення незвичайних образів у процесі створення авторської ляльки:

- Гіперболізація – перебільшення деяких властивостей в створюваних образах. Це важливий прийом у процесі створення авторської ляльки, бо надає можливість втілити свої творчі думки у реальність, тим самим створити дійсно авторське та індивідуальне. Прикладом є міфологічні

персонажі: циклопи - одноокі велетні; цербер - триголовий пес зі зміїним хвостом; тифон - стоголове вогнедишне чудовисько; т.д.

- Аглютація (латинск. «Приклеювати») – з'єднання частин і властивостей різних образів в єдиний. За допомогою цього прийому створені багато міфологічні персонажі: Русалка – напівдівчина-напівриба; Сирена – напівптах-напівжінка; Сфінкс – крилате чудовисько з тулубом лева, з головою і грудьми жінки; т.д.

- Прийом створення образів на основі дотику. У створенні наочних, просторових образів вирішальну роль відіграє зір. А якщо закрити очі, то на допомогу приходять дотик. На основі одного лише дотику точно створити образ можливо. Руками можна дізнатися який-небудь предмет, статуетку, іграшку і т.д. Цим прийомом ми розвиваємо фантазію та образне мислення.

- Прийом створення образів за словесним описом. створюючи наочні образи до віршів, не можна обійтися без роботи душі. Душа – цьому абстрактному, ідеальному поняттю людина багато чим зобов'язаний в своєму розвитку. Так само можна приділити увагу такій роботі, як «озвучування» образів (спів птахів, дзюрчання води тощо). За допомогою прийому словесного опису ми можемо визвати певні асоціації у своїй уяві, а потім створити авторську ляльку вже з певним сюжетом та певною історією.

- Прийом створення образів «танграм». Кілька тисячоліть тому в Китаї була придумана гра «танграм». Суть гри полягає в тому, що з семи геометричних фігурок потрібно скласти образ тварини, птиці і т.д., можна використовувати і геометричні тіла, створюючи при цьому замок, палац, фортеця і т.д. різноманіття образів викликає подив. Ця гра підходить для творчого пошуку незвичайних образів, розвитку уяви та розвитку художнього мислення. Саме за допомогою простих геометричних тіл можна створити незвичайні композиції та і власне ці геометричні фігурки зможуть допомогти отримати новий образ авторської ляльки. Якщо гру «танграм»

використовувати цілісно с іншими прийомами, то шанси на створення авторської ляльки набагато збільшаться.

- Образи рослинного світу. Величезне багатство рослинного світу дає нам змогу створити цікаву і неповторну композицію. Химерно зігнутий стовбур дерева може служити манекеном для створення всіляких образів: мара, лісовий звір, голова лося з розлогими рогами, елегантна балерина і т.д. буваючи в лісі на екскурсії, можна начерками створити велику галерею цікавих образів, які в подальшому можуть стати героями ілюстрацій (тематичних малюнків). А ось розпили дерев відрізняються красивою свилегатою текстурою, яка здатна дати багату поживу фантазії і уяві. Саме образами рослинного світу я створювала композицію для авторської ляльки «Лісові створіння».

-Приєм сплетених ліній. Придивіться до сплетіння ліній, в яких «сховалися» якісь зображення. І раптом, помічаєш образи – тварин, птахів, риб і т.д.

-Приєм образу невизначеного об'єкта. Створення образу по запропонованим елементам. Завдання – побачити за заданими лініями предмет або живу істоту і домалювати його.

Саме ці два прийоми мені допомогли мені створити так званих «лісових створінь». Цей пошук нових образів у лініях захоплює та розвиває художнє мислення. Але ж якщо використовувати всі прийоми в одну композицію, або якісь окремі прийоми, то можна створити унікальну авторську ляльку з цікавою історією та химерними образами.

Всі знають, що образотворче мистецтво яскраво виражає творчу діяльність людини в художніх образах. Воно і називається так тому, що з образу народжується творіння. Різні засоби художньої виразності (колір, лінія, світло, тон, пляму, штрих) допомагають розкрити більш повно той чи інший художній образ.

Одним з неформальних видів проведення заняття з образотворчого мистецтва є урок у вигляді майстер-класу. Як новий метод напрямку творчої діяльності учнів, він дуже актуальний. Це особливий вид передачі педагогічного, соціального та соціокультурного досвіду, найчастіше є не просто авторським, а високо індивідуальним. По суті, майстер-клас — це метод демонстрації свого досвіду одночасно з безпосередньою демонстрацією його застосування на практиці. Серед переваг цього методу знаходяться наочна та діалогова форма спілкування, яка успішно допомагає вирішити озвучену раніше в нашому дослідженні проблему формування художнього мислення різні художні можливості. Заняття, що проводяться у формі майстер-класу, ґрунтуються на принципі створення особливої атмосфери обміну досвіду в колективі і спільності заснованої на взаємному інтересі. В ході такого заняття всі його учасники будуть максимально задіяні, їх увагу буде зосереджено на цілі заняття. Таким способом отримання навичок буде максимально приємним і захоплюючим, а результати занять успішніше. Педагог, який проводить заняття в форматі майстер-класу є лідером і наставником, який своїм власним прикладом спрямовує процес придбання знань учнями. Одночасно розкриваючи на своїх заняттях методи сучасних технологій в образотворчому творчості і розширюючи знання про способи їх застосування на практиці. Майстер-клас як нестандартний вид уроку з «Образотворчого мистецтва» актуальний у багатьох питаннях. Він вирішує не тільки педагогічні завдання, але і розширює кругозір учнів, активує їх творчу ініціативу, створює високий рівень залученості в творчу діяльність і незалежність того, хто навчається в цьому процесі, роблячи учня повноправним учасником процесу творчості, педагог сприяє вироблення індивідуального підходу дитини до власного твору, виробленню їм власного стилю і бачення. В процесі роботи педагог стимулює бажання і направляє процеси самостійного прийняття рішень, вибору, підходу і задуму роботи.

Як відомо, спільна діяльність і співпраця стимулюють зацікавленість в діяльності зі створення об'єкта мистецтва, гарантуючи її результативність. Передаючи свій життєвий досвід і любов до створюваного об'єкту, педагог, розкриває не тільки технічну сторону, але і психологічні та соціокультурні особливості, ділиться своїм світоглядом, сприйняттям предметів і об'єктів мистецтва, стимулюючи розуміння цих явищ в учнів. Педагог допомагає їм створити власну, більш усвідомлену картину світу і його творчого сегмента. Вчитель в процесі демонстрації створення об'єкта творчості, так само передає і невербальну інформацію. А саме демонструє своє ставлення до створюваного виробу, сприйняття його в абстрактних поняттях нематеріальної світу. Це сприйняття забезпечує тактильні відчуття від об'єкта, його сприйняття кольорів, його задум і посил вкладений педагогом. Зачіпаються навіть соціальні і загальні життєві позиції автора, надаючи опосередкований вплив на учнів. Створюється емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва, вирішуючи завдання в сфері художнього виховання.

ВИСНОВКИ

Як відомо, розвиток особистості — одне з найважливіших завдань суспільства. Серед найефективніших аспектів її формування знаходяться виховання естетичного смаку і формування художнього мислення, що одночасно підвищує коефіцієнт продуктивності процесу навчання в цілому. Це сприяє на вміння цінувати красу природи, усвідомлення самого поняття прекрасного в житті і мистецтві.

Ми конкретизували історико-технологічні особливості створення авторської ляльки, що дало змогу визначити послідовність розвитку та формування явища авторської ляльки як самостійний вид мистецтва. В ході історичної послідовності розвитку ляльки було встановлено, що спочатку лялька існувала не як предмет споглядання та не була іграшкою, а використовувалася для обрядів та оберегів. Але сьогодні можна уявно розділити ляльку на такі підрозділи: театральні (ляльки-маріонетки, ляльки рукавичок, тіньові ляльки), ляльки – іграшки, ляльки для церковних процесій, обрядові ляльки, ляльки-обереги (талісмани), сувенірні ляльки, інтер'єрні ляльки. Здійснено аналіз образотворчих аналогів і прототипів авторської композиції.

Нами було розкрито процес формування художнього мислення учнів на уроках образотворчого мистецтва у процесі створення авторської ляльки, що виникає завдяки розвитку таких психічних процесів і компонентів мислення, як творче сприйняття, уява, логічність, креативність, синестезія, пам'ять, емпатія (здатність до співпереживання), аналіз і зіставлення, наявність особистісно значимого стимулу, який зумовлює позитивну мотивацію і динаміку образного мислення, сензитивність (чутливість), асоціативність, вольові операції (самоконтроль, критика і т. д.).

Було запропоновано нетрадиційні художні прийоми для розвитку художнього мислення у процесі створення авторської ляльки, а саме:

гіперболізація, аглютінація, прийом створення образів на основі дотику, прийом створення образів за словесним описом, прийом створення образів «танграм», образи рослинного світу, прийом сплетених ліній, прийом образу невизначеного об'єкта. Хоча й існує ще багато прийомів, ми розглянули саме ці на створенні власної авторської ляльки «Лісові створіння».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ананьева Е. Куклы мира.: Москва, Аванта, 2005. 184 с.
2. Выготский Л.С. Психология развития ребенка.: Москва, Изд-во Смысл, 2006. 512 с.
3. Гарбузенко Л. В. Декоративно-прикладне мистецтво: крок до художньо-естетичної компетентності: Навчально-методичний посібник. Кіровоград: ФОП Александрова М. В., 2016. 132 с.
4. Гарбузенко Л. В. Технологія формування художньо-естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. Вип. 43,ч. 2. Ялта: РВВ КГУ, 2014. 205 с.
5. Герус Л. Українська народна іграшка. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2004. 264 с.
6. Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. Київ: Либідь, 2006. 256 с.
7. Егупова Н.А. Игрушки своими руками. Искусство в школе, № 4, 2007. 120 с.
8. Комарова Т.С. Школа эстетического воспитания. Москва: Зимородок, 2006. 418 с.
9. Лейзеров Н.А. Образность в искусстве. Москва: Искусство, 1974. 224 с.
10. Маховська С. Міфологічна семантика традиційної народної іграшки. Наукові виклади №1. 2009.150 с.
11. Мигунов А.С. Художественный образ. Эстетический анализ. Москва: Искусство, 1980. 175 с.
12. Михеева О.А. Как научиться фантазировать. Искусство в школе, № 4, 2008. 80 с.

13. Найден О. С. Українська народна лялька : [наукове видання]. Київ. : ВД «Стилос», 2007. 240 с.
14. Оганов А.А. Производство искусства и художественный образ. Москва: Знание, 1978. 64 с.
15. Орел Л. Г. Дитяча народна іграшка на Україні. Початкова школа: 1991. 120 с.
16. Падалка Г.М. естетична культура майбутніх вчителів та умови її формування. Вища і середня педагогічна освіта. Вип. 15. Київ, 1991. 150 с.
17. Печенюк Т. Художній текстиль – реальність українського мистецького простору. Київ: Центральний будинок художника Національної спілки художників України. 2007. 20 с.
18. Сокольникова Н.М. Изобразительное искусство. Часть 4. Краткий словарь художественных терминов. Обнинск: Титул, 1998. 345 с.
19. Ушинский К.Д. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. Москва: Педагогика, 1974. 584 с.
20. Фіголь Д. І. Українська народна іграшка. Львів: Час, 1994. 156 с.
21. Чегусова З. Від давніх традицій до сучасних новацій. Київ: Центральний будинок художника Національної спілки художників України. 2007. 15 с.
22. Шушкевич А. Народна лялька. Технологія виготовлення. Тернопіль: Навчальна книга: Богдан, 2014. 200 с.
23. Дайн Г. Л., М. Б. Дайн. Русская тряпичная кукла: культура, традиции, технология. Москва: Культура и традиции, 2007. 120 с.
24. Захарчук-Чугай Р.В., Антонович Є. А. Українське народне декоративне мистецтво: Навч. посіб. Київ, 2012. 342 с.

25. Возвращение к истокам: Народное искусство и детское творчество: Учебно-метод. пособие . Под ред. Т.Я. Шпикаловой и Г.А. Поровской. Москва: ВЛАДОС, 2000. 273 с

26. Теория эстетического воспитания: Сб. научн. тр. ин-т философии; Отв. ред. Н.И.Киященко, Н.Л.Лейзеров. Москва: Искусство, 1979. 255 с.

27. Эстетическая культура и эстетическое воспитание : кн. для учителя. Сост. г.С.Лабковская. Москва: Просвещение, 1983. 304 с.

Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)

28. Палюкенієнє С. В. Авторська лялька як засіб формування професійної майстерності майбутнього вчителя мистецького профілю. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. № 5 (49). С. 311–317

29. Студия Анастасии Виценовской :

URL:<http://art-e-studio.ru/%D0%BA%D1%83%D0%BA%D0%BB%D0%B0-%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B0-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D1%8B-18-%D0%B2%D0%B5%D0%BA%D0%B0/>

30. Термінологічний словник: За загальною редакцією доктора педагогічних наук, професора О.І. Огієнко. 2016 р.

URL:<http://lib.iitta.gov.ua/705812/1/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

31. Hessemans sinds 1870: Biography and History Annette Himstedt

URL: <https://www.hessemans.nl/en/biography-and-history/biography-and-history-annette-himstedt/>

32. National Gallery of Art: Edgar Degas

URL: <https://www.nga.gov/collection/artist-info.1219.html>

33. Radio Prague International Crech Radio : стаття

URL: <https://www.radio.cz/ru/rubrika/radiogazeta/nacionalnyj-muzej-vystavlyayet-samye-drevnie-cheshskie-arxeologicheskie-naxodki>

34. Танжанд: все интересное и не только

35. The British museum: collection

URL: <https://www.britishmuseum.org/collection/egypt>

ДОДАТКИ

Додаток А

План конспект уроку з ліплення пластиліном (8-10 років)

«Лісові жителі»

Мета: Створення фігурок лісових тварин з пластиліну.

Завдання:

- Збагачувати знання дітей про тварин,
- Вчити ліпити тварин з пластиліну, передавати руху.
- Виховувати дбайливе ставлення до тварин.
- Удосконалити дрібну моторику, окомір, творчі здібності, творчу ініціативу.
- Розвиток художнього смаку.
- Розвивати конструкторські здібності.
- Розвивати просторову уяву.

Виховні:

- Дати можливість повірити в себе.
- Виховати стресостійкість та посидючість.

Тип уроку: урок формування навичок і умінь.

Матеріали: картинки з лісовими тваринами, скатертина, стеки, пластилін, дощечка для пластиліну, серветки.

План уроку

1. Організаційний момент / 1хв

Перевірка готовності учнів до занять та повідомлення теми.

2. Ігрова частина/ 5 хв

- Сьогодні я отримала посилку від дідуся Лісовичка. У посилці - грудочки пластиліну і лист:

«Хлопчики і дівчатка! Зла Баба-Яга перетворила всіх моїх звірів у грудочки пластиліну. Допоможіть повернути моїх звірів! »

- Ви згодні допомогти дідуся Лісовичка?

- А як ви зможете це зробити? (Відповіді дітей).

- Дітки, візьміть за грудочки і покладіть їх на дошку. Але поки я не скажу приступити до роботи, грудочки чіпати не можна, а то вам не вдасться зняти його чари (діти сідають на свої місця).

3. Актуалізація знань та повідомлення теми уроку / 5 хв

- Діти, у вас є грудочки пластиліну різного кольору. Яких тварин зачарувала Баба Яга? (Відповіді дітей)

- Назвіть спочатку всі великі частини, наявні у всіх тварин (тулуб, ноги, голова, хвіст).

- Яка частина тіла найбільша?

- Чим відрізняються тварини?

- Яка голова у лисиці? (Мордочка витягнута, вуха трикутної форми).

- А який хвіст у лисиці? (Відповіді дітей).

- Так, хвіст пухнастий і великий. Навіть у загадці так говориться:

В лісі молодиця гуляє

На всі боки поглядає.

На ній шубка дорога

Вся горить, мов золота.

Хвіст пухнастий і м'який.

Що за звір такий?

(Лисиця)

- У якого ще з тварин теж пухнастий хвіст? (Відповіді дітей)

- Чим відрізняється білка від лисиці? (Відповіді дітей)

- Які особливості зовнішнього вигляду зайця? А ведмедя? (Відповіді дітей)

4. Практична частина / 30 хвилин

Зараз ми з вами поговоримо про те, як будемо ліпити звірів, які прийоми використовувати.

Голову звірів ми будемо робити, використовуючи прийом витягування, давайте разом покажемо в повітрі. Таким же прийомом ми робимо передні і задні ноги тварин. Використовуємо стеку для розрізання.

Вчитель показує, як ліпити вушка.

Вушка прищипую двома пальчиками. У кого такі вуха? (Відповіді дітей, у ведмедя)

З двох сторін двома пальцями надаємо трикутну форму вушках лисички і білочки, а зайцю вуха робляться способом розкочування з окремого шматочка пластиліну

- Хвіст для білки і лисиці ви самостійно виліпити прямим способом.

- А яким способом зробити хвост зайцю і ведмедеві? (Відповіді дітей)

- Чим можна показати хутро звірів? (Стеком).

Знаючи всі прийоми ви можете легко зняти чари з лісових тварин. Тож почнімо!

Робота дітей (бажано використовувати музичний фон).

В ході роботи спостерігаю за дітьми. Іноді надаю невелику допомогу дитячою рукою або на своєму зразку. Звертаю увагу на характерні особливості тварини.

5. Підведення підсумків: / 5 хв

-Дітки, дідок Лісовичок вже чекає своїх звірів.

- Що ми хотіли зробити? (Допомогти Лісовичка).

- У нас це вийшло? (Так).

- Лісовичок вдячний вам за те, що ви допомогли йому зняти чари з грудочок і перетворили їх в його улюблених звірів.

Оцінення роботи учнів. Можна зробити невелику виставку робіт.

Прибирання робочого місця.

Додаток Б

Історія виникнення ляльки як самостійного явища

Рис. Б.1.1. Археологічні розкопки в городі Брно. Маріонетка із мамонтової кістки. 28 000 років тому.

Рис. Б.1.2. Знахідки при розкопках в Єгипті. 2080-1990 роки до н.е.

Рис. Б.1.3. Лялька дівчини на ім'я Креперейя Тріфена. 1889 р.

Рис. Б.1.4. Лялька Пандора. XV-XVI ст.

Рис. Б.1.5. Едгар Дега «Маленька Танцівниця», 1881 р.

Рис. Б.1.6. Аннет Хімштедт, авторська лялька, 1950 р.

Додаток В

Майстри мистецтва авторської ляльки

Рис. В.2.1. Наталія Лопусова-Томська, «Повелителька ящірок», 2003 р.

Рис. В.2.2. Ольга Єгупець, «Травень», 2007 р.

Додаток Г

Поетапне виконання авторської ляльки «Лісові створіння»

Рис. Г.3.1. Виготовлення каркасу з проволочки, фольги, ниток та ПВА.

Рис. Г.3.2. Прикріплення всіх деталей в єдине ціле.

Рис. Г.3.3. Композиційний пошук.

Рис. Г.3.4. Одягання ляльки та створення образу.

Рис. Г.3.5. Завершена композиція